



Burgerbetrokkenheid bij de energietransitie vergroten door 'joint action'

6 november 2025



Prof. dr. Denise de Ridder



Tjits van Lent

Vandaag

1. De psychologie van het stimuleren van burgerbetrokkenheid (15 minuten)
2. Interventie om burgerbetrokkenheid te vergroten testen (30 minuten)
3. Ruimte voor vragen (15 minuten)

Maatschappelijke transitie vereisen collectieve inspanning

Niet alleen om de transitie voor elkaar te krijgen

Maar ook in psychologisch opzicht:

Individuele inspanningen voelen als futiel aan

Of angst voor *free rider* effecten



REVIEW

Beyond the roots of human inaction: Fostering collective effort toward ecosystem conservation

Elise Amel,¹ Christie Manning,² Britain Scott,¹ Susan Koger³

The term "environmental problem" exposes a fundamental misconception: Disruptions of Earth's ecosystems are at their root a human behavior problem. Psychology is a potent tool for understanding the external and internal drivers of human behavior that lead to unsustainable living. Psychologists already contribute to individual-level behavior-change campaigns in the service of sustainability, but attention is turning toward understanding and facilitating the role of individuals in collective and collaborative actions that will modify the environmentally damaging systems in which humans are embedded. Especially crucial in moving toward long-term human and environmental well-being are transformational individuals who step outside of the norm, embrace ecological principles, and inspire collective action. Particularly in developed countries, fostering legions of sustainability leaders rests upon a fundamental renewal of humans' connection to the natural world.

The ecological systems upon which humans rely for life support are in crisis, and human behavior is the root cause. These problems are thus not environmental, but rather related to how humans meet their needs and wants in ecologically disruptive ways. Manipulating, exploiting, and destroying nonhuman nature are not new activities for our species, but today

these occur at an unprecedented scale and escalating rate.

As the decades since the 1970s have revealed, merely educating people about what actions they can take does not dramatically shift behavior; nor does inspiring fear or guilt. Despite widespread awareness and concern, many people continue to engage in behaviors that further environmental destruction, both mindlessly and consciously. For example, nearly half of Americans are "concerned" or "alarmed" about global warming (7), yet those who can afford it routinely fly to vacation destinations, drive SUVs, and keep their homes at a constant 72°F (22°C). Further, messages about predicted environmental catastrophes may actually increase anti-environmental behavior as

individuals attempt to soothe their anxiety through materialistic pursuits (2). Psychological science can shed light on many such counterintuitive and counterproductive responses to our ecological predicament.

Human behavior is determined by forces both inside and outside of the individual. Internal factors such as emotions, beliefs, attitudes, and values influence behavior to some extent (3–5), but behavior occurs within a powerful context comprising cultural worldviews, social networks, status inequalities, policies, scripts, roles, and rules. Situations are such potent determinants of behavior that behavior-change campaigns focused solely on values, emotions, or knowledge are destined to fail if such change is not facilitated by an individual's social milieu as well as the surrounding infrastructure.

Humans are driven by external circumstances, and yet all individuals have a hand in perpetuating or redirecting situational forces. The current ecologically destructive trajectory cannot be reversed without human action to radically transform the anthropogenic and anthropocentric systems that encourage, support, and reinforce overly consumptive, wasteful, and polluting lifestyles, particularly in the industrialized world. At present, these systems make truly sustainable living unappealing and impractical, if not impossible, for most individuals living in them. Thus, despite widespread recognition of the dangerous course that we are on as a species, humanity has not yet begun the radical transformations that are clearly needed.

Change is hard. Human beings are reticent to change their behavior even under the most compelling of circumstances, and environmental dangers do not tend to arouse the kind of urgency that motivates individuals to act. Mass transformation of unsustainable systems will be even more difficult than shifting individual behaviors, for unlike ants and bees, humans are not well equipped to coordinate behavior for common benefit. Armed with psychological self-awareness, however, people can address barriers to change. We summarize some of these barriers below, followed by discussions of the critical need for collective and organizational action, the role of individuals in creating large-scale change, and reconnection with nature as the foundation of true sustainability.

Why changing individual behavior is hard

To understand the roots of today's environmental crises, one must first look to the evolutionary origins of human behavior. Urbanization, industrialization, and technological innovation have transformed the very foundations of human existence, creating a vastly different landscape and lifestyle from those in which the human species evolved, and to which our brains and bodies are adapted. Some psychologists argue that urban industrialized living compresses an individual's sense of kinship with nonhuman nature (6, 7), thereby opening the door to environmentally destructive behavior. Simply put, humans dash people

¹Department of Psychology, University of St. Thomas, 225 Summit Avenue, St. Paul, MN 55105, USA; ²Department of Environmental Studies, Macalester College, 800 Grand Avenue, St. Paul, MN 55105-0803, USA; ³Department of Psychology, Minnesota University, 550 State Street, Salem, OR 97301, USA

*Corresponding author. Email: amel@stthomas.edu

Wie doet ermee?

Energietransitiebeleid gericht op het betrekken van grote groepen mensen door te benadrukken dat steeds meer mensen (willen) meedoen

Bij 30% is er al een 'tipping point'



Maar hoe dan?

Het betrekken van burgers is een belangrijke ambitie van de Nederlandse overheid: gericht op het ondersteunen van community initiatieven



Planbureau



WRR

WETENSCHAPPELIJKE RAA



Sociaal en Cultureel Planbureau



Stimuleren van samenwerking

Energiecoöperaties, energiegemeenschappen, VVE's ...

Gaat vaak goed: 70% VVE's geeft aan dat mensen elkaar begroeten en bij naam kennen en dat er een positieve sfeer heerst (VEH, 2025)

Maar niet altijd: 40% VVE's geeft aan dat er een conflict was in het (recente) verleden – vaak over verduurzaming (VEH, 2025)



Geheim van goede samenwerking

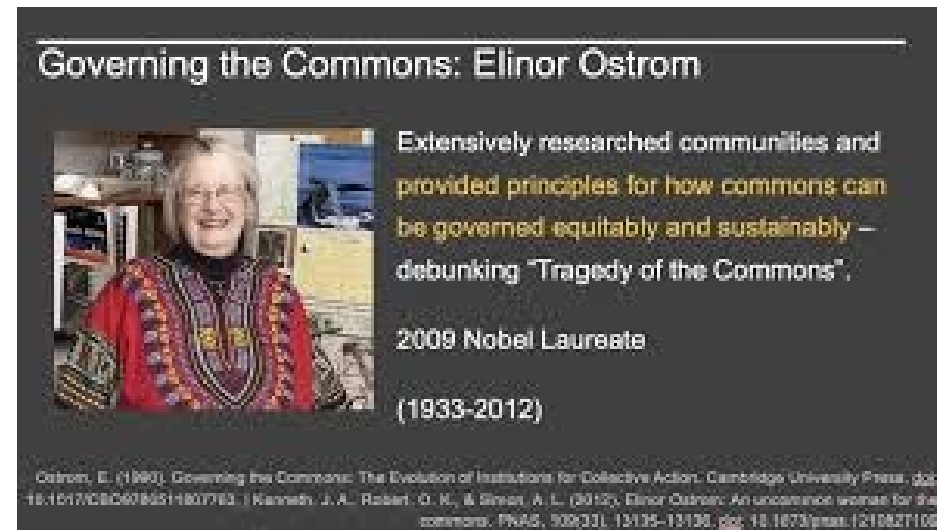
Mensen handelen *niet* alleen maar in hun eigen belang (ten koste van de gemeenschap) als:

Gezamenlijk doel

Vertrouwen

Wederkerigheid

Toewijding



Gemeenschappen zijn heel goed in staat om zichzelf te organiseren



Feiten over samenwerking

- Mensen zijn gemotiveerd om samen te werken
- Werken zelfs liever samen als het efficiënter is om het alleen te doen
- Samenwerking bevordert prosociaal gedrag



Maar hoe krijg je dat voor elkaar?

Met *praten*

Milieu Centraal:

Goede Communicatie helpt


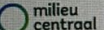

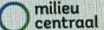

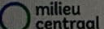

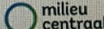
Informeren èn Luisteren

Iedereen kan zijn mening geven

Respectvol



3 of 3

 <p>Wat zouden we als eerste willen aanpakken, en wat kan nog wachten?</p> <p> Voor meer informatie ga naar Verbeterjehuis.nl</p>	 <p>Wat zou voor ons gebouw een mooie eerste stap zijn qua energiebesparing?</p> <p> Voor meer informatie ga naar Verbeterjehuis.nl</p>
 <p>Welke bewoners hebben goede kennis/netwerk/enthousiasme om een werkgroep verduurzaming op te richten?</p> <p> Voor meer informatie ga naar Verbeterjehuis.nl</p>	 <p>Welke mijlpalen willen we vieren?</p> <p> Voor meer informatie ga naar Verbeterjehuis.nl</p>

Goede sfeer creëren door te *delen*



Of samen met de burens iets te *organiseren*: bijna de helft van de VvE's organiseert gezamenlijke activiteiten (VEH, 2025)

VEH enquête 2025

- 1 De jaarlijkse (zomer)barbecue
- 2 Borrels en recepties – bijvoorbeeld rond Nieuwjaar of na de ledenvergadering
- 3 Koffiemomenten en gezamenlijke maaltijden
 - van een kopje koffie in het portiek tot gezamenlijk uit eten
- 4 Samen klussen en tuinonderhoud
 - vaak 1 à 2 keer per jaar in en rondom het pand
- 5 Overige activiteiten – van tafeltennis tot bloemschikken

kort



Goede sfeer in VvE is belangrijk

Het is gezellig in veel VvE's: bijna de helft organiseert gezamenlijke activiteiten zoals barbecues en spelletjesavonden.

Een goede sfeer helpt bij samen beslissen over onderhoud en verduurzaming van het gebouw. Bij zeventig procent van de VvE's is de sfeer goed; bewoners begroeten elkaar en luisteren echt naar elkaar. Toch kent ruim een op de tien VvE's een conflict, vaak over

geld of onderhoud. Zonder goede sfeer stukt het beheer en blijven klussen liggen. Het vinden van bestuursleden is lastig, terwijl deze onmisbaar zijn voor een goed lopende vereniging. Vereniging Eigen Huis vraagt het nieuwe kabinet om te stimuleren dat geschillen snel en zonder de rechter worden opgelost. Sommige rechtbanken experimenteren daar al mee. Dat zou landelijke dekking moeten krijgen. (JdG)

Vereniging Eigen Huis vroeg op straat: "Wat zou jij organiseren met je burens in het appartementencomplex?" Bekijk de antwoorden op eigenhuis.nl/ehm-buurt



NIEUW: EXTRA FINANCIËLE INFORMATIE
Ben je geabonneerd op onze algemene nieuwsbrief en wil je daar extra financiële informatie en geldtips aan toevoegen? Dat kan nu. Zo blijf je automatisch op de hoogte van onderwerpen zoals slim besparen, voorbereid zijn op later, hypotheek en overwaarde benutten. Meld je aan via eigenhuis.nl/ehm-anb

8 | Eigen Huis Magazine | 10-2025

De kracht van lange tafels

[Take a seat: the long table is an antidote to loneliness | Psyche Ideas](#)



Effect van samen doen

Meer creativiteit

Betere sociale relaties

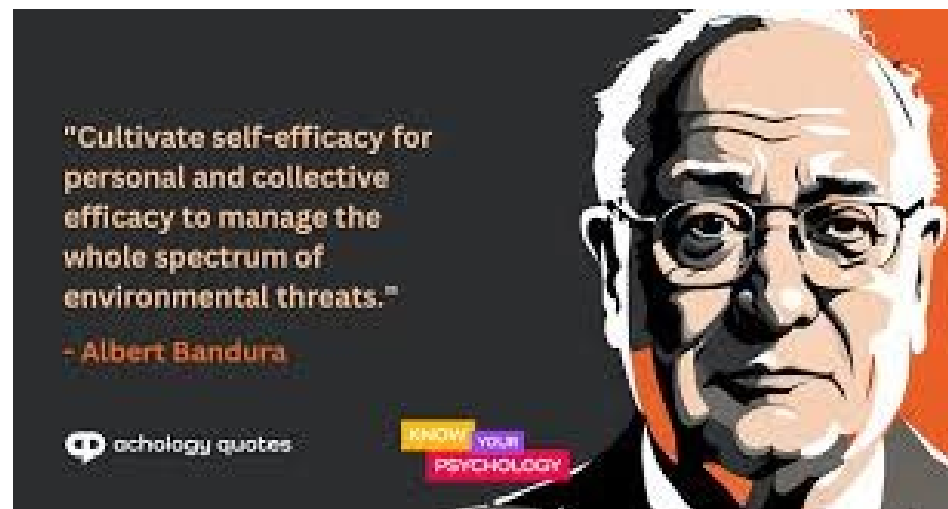
Betere resultaten



‘collective effervescence’ (Emile Durkheim)

opwinding en verbondenheid (deel uitmaken van iets groters) tijdens
concert of sportwedstrijd

Effect van samen doen



Interventies om samenwerken te bevorderen

Na slechts 2 minuten samen wandelen:

Gaven (Hongaarse) niet-Roma partners aan dat ze hun Roma partner aardiger vonden

Ook meer waardering voor Roma als groep

Atherton et al., 2019



Samengevat

- Mensen zijn gemotiveerd om samen te werken
- Samenwerken bevordert prosociaal gedrag
- Delen & samen doen heeft een groter effect dan samen praten
- Mensen zijn in beginsel goed in staat om zelf hun samenwerking te organiseren
- Interventies om samenwerking te bevorderen bevorderen toewijding en collectieve efficacy (yes, we can)

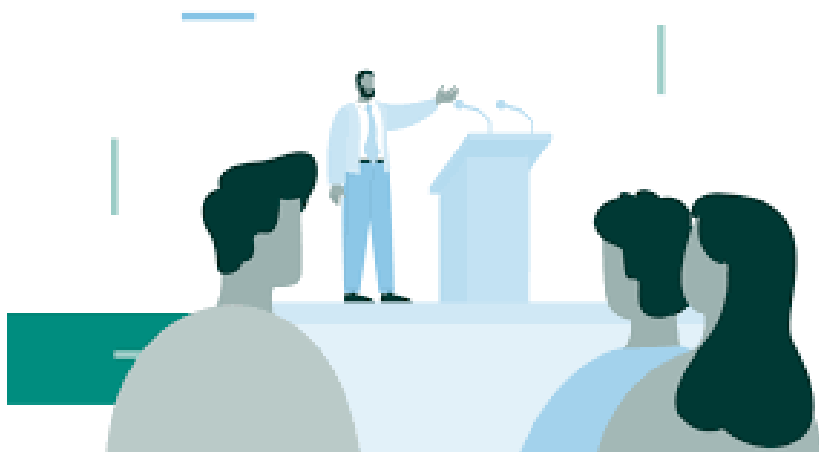


Maar als het niet vanzelf goed gaat...

Rol van overheid:

Hoe ondersteunen we burgercollectieven om zichzelf te organiseren?

Niet zo



Maar zo!





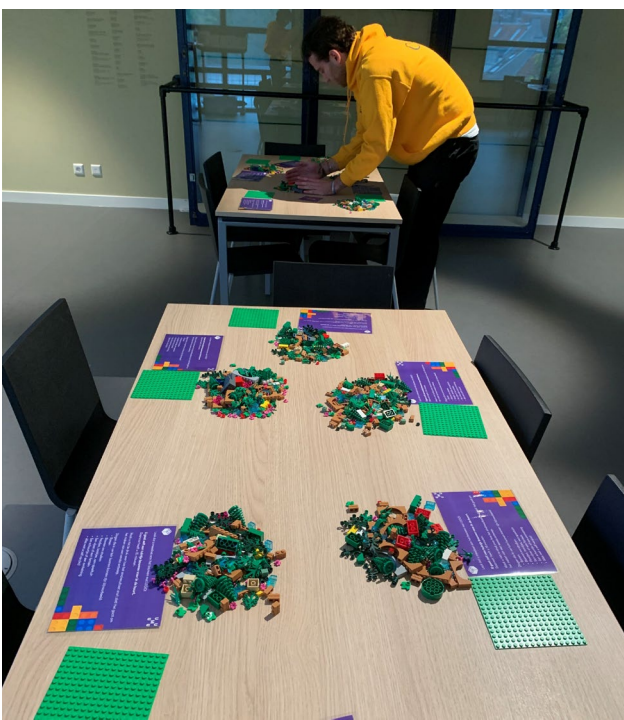
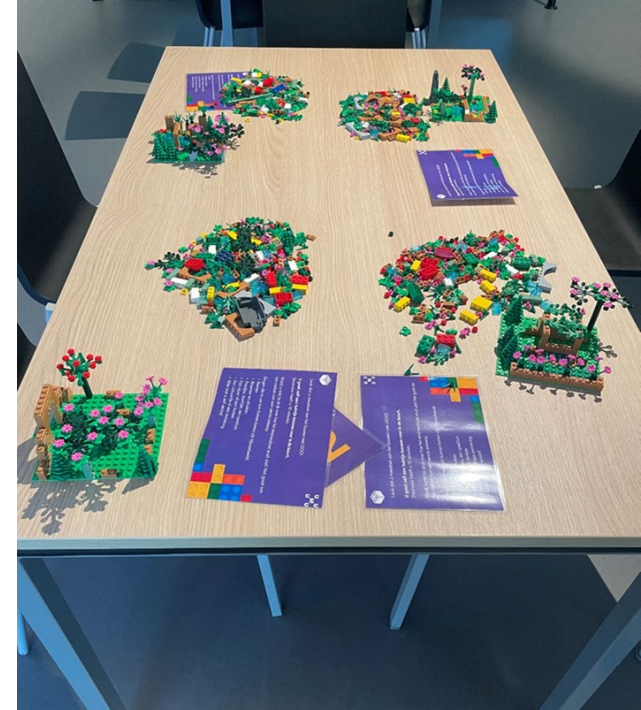
Bouwen met LEGO



Wat vond je ervan?

Scan de QR code om een korte vragenlijst in te vullen





Samen legoën leidt tot meer engagement

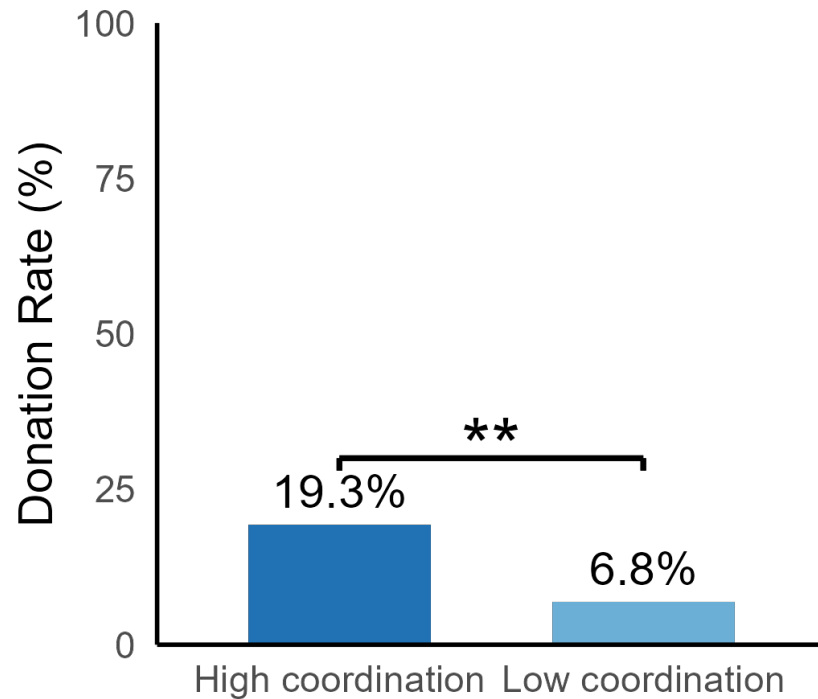
Community sample (N = 250)

Beyond task: The next questions are about group activities in your street/neighborhood. What kind of group activity comes to mind that can mean something for this group?

Weijers et al., 2025

	Low coordination M (SD)	High coordination M (SD)
Connectedness***	3.73 (1.60)	4.93 (1.24)
Individual agency for task	5.85 (0.77)	6.02 (0.81)
Collective agency for task***	4.98 (1.13)	6.35 (0.59)
Individual agency beyond task	6.25 (0.72)	6.30 (0.65)
Collective agency beyond task*	5.92 (0.72)	6.05 (0.79)

Samen legoën leidt tot prosocialer gedrag



Donated amount *

High coordination: 0.74(1.67)

Low coordination: 0.32(1.34)

Wil je meedoen aan ons onderzoek?

Ben je bezig met beleid op het gebied van burgerparticipatie en energietransitie?

Dan willen wij graag in gesprek met jou.



t.vanlent@uu.nl